

सामूहिकरीत्या करा शंखी गोगलगायींचे नियंत्रण

डॉ. चांगदेव वायळ, डॉ. सखाराम आघाव

शंखी गोगलगायी ही बहुमशी कीड आहे. पावसाळ्यातील ढगाळ वातावरण, दलदल, अंधार, सावली, कमी सूर्यप्रकाश, जास्त पाऊस, जास्त आर्द्रता, कमी तापमान असे वातावरण या किडीच्या वाढीसाठी अत्यंत पोषक असते. शंखी गोगलगायी अन्न पाण्याशिवाय चार ते सहा महिने जीवंत राहू शकतात. शंखी गोगलगायींच्या प्रभावी नियंत्रणासाठी एकाचवेळी गावपातळीवर सामूहिकपणे नियंत्रण पध्तीचा अवलंब करावा.

गोगलगायी आणि त्यांची साबुदाण्याच्या आकाराची अंडी.

फळपिकांच्या झाडाखाली जमा झालेल्या गोगलगायी.

गुळाच्या द्रावणामध्ये मिश्रयुक्त ठेवलेल्या गोंगापाटाच्या पोत्याखाली लपून बसलेल्या गोगलगायी.

ओळख

- शास्त्रीय नाव : अचेटिना फिलिका
- शंखी गोगलगायीच्या पाठीवर ४ ते ५ इंच लांबीचे ७ ते ९ चक्र असलेले गोलाकार कवच (शंख) असते. त्यामुळे या किडीस शंखी गोगलगायी असे म्हणतात.
- बहुतांश शंखी गोगलगायी या गर्द, करड्या फिककट किंवा हिरव्या काळपट रंगाच्या असतात.
- दोन्ही लिंगे एकाच गोगलगायीमध्ये असल्याने पोषक हवामानात प्रजनन जलद होऊन शंखी गोगलगायींची संख्या अनेक पटीने वाढते.

जीवनक्रम

- शंखी गोगलगाय ऑक्टोबर ते मे महिन्याच्या कालावधीत जमिनीमध्ये खोलवर सुप्त अवस्थेत जाऊन पाऊस पडल्यानंतर जमिनीतून बाहेर येतात. साधारणपणे जून ते सप्टेंबर या कालावधीत सक्रिय होऊन पिकांचे मोठे नुकसान करतात.
- शंखी गोगलगायींचा जीवनक्रम हा अंडी, पिले व प्रौढ अशा तीन अवस्थेचा असतो.
- मिलनानंतर ८ ते २० दिवसांनी वाढलेल्या कुजलेल्या गवताखाली, पिकांच्या खोडाशेजारी, बांधाला किंवा ढगाळ्या सापटीत ३ ते ५ सेंमी खोल माती भुसभुशात करून त्यात अंडी घालतात. ओलसर जमिनीमध्ये साधारणपणे २०० अंडी घालतात. वयाच्या पहिल्या वर्षी एक गोगलगाय साधारणतः १००, तर दुसऱ्या वर्ष्यापासून ५०० पर्यंत ४.५ ते ५.५ मिमी व्यासाची साबुदाण्यासारखी अंडी घालते.
- जीवनकाळ ५ ते ६ वर्षांचा असून, प्रतिकूल वातावरणात ३ वर्षांपर्यंत जमिनीत सुनावस्थेत राहू शकतात.

पोषक वातावरण

गोगलगायी या निशाचर आहेत. मात्र ढगाळ व आर्द्रतायुक्त वातावरणामध्ये त्या दिवसादेखील सक्रिय होतात. साधारणतः ८० टक्क्यांपेक्षा जास्त आर्द्रता आणि ९ ते २९ अंश सेल्सिअस तापमानात त्यांची संख्या झपाट्याने वाढते.

प्रसार

शेतामध्ये चापली जाणारी अवजारे, बैलागाडी, यंत्रसामग्री, ट्रॅक्टर, ट्रॅली तसेच प्लॅस्टिक, शेणखत, विटा, वाट्ट, माती, कळम रोपे, बेणे, ऊस इत्यादीमार्फत या किडीचा प्रसार होतो.

- कीडनाशकांच्या शिफारशी लेबल क्लेमप्राप्त किंवा जॉइंट अग्रिस्क्रीप्राप्त आहेत. ● फवारणीचे प्रमाण ह्याय व्हॅल्यूम फवारणी पंपासाठीचे आहे. ● खरेदीवेळी पक्के किल घ्यावे. ● बॅन किंवा 'शॅन्टिव्हेटेड' आडे करा पाडावे. ● लेबल क्लेम घ्यावावेत. ● पुरेशा ज्ञानाशिवाय रसायने एकमेकांत मिसळू नयेत. ● रसायनांचा गट तपासावा.

एकात्मिक पध्तीने नियंत्रण

- पिकांच्या मुळांशेजारी, मातीमध्ये गोगलगायींनी घातलेली पिवळसर पांढऱ्या रंगाची साबुदाण्याच्या आकाराची अंडी गोळा करून नष्ट करावीत.
- त्यांच्या लपण्याच्या जागा शोधून त्या ठिकाणी लपून बसलेल्या गोगलगायी गोळा करून नष्ट कराव्यात.
- शेतालागतचे बांध स्वच्छ करावेत.
- संघ्याकाळी आणि सूर्योदयापूर्वी बाहेर पडलेल्या, दिवसा झाडावर लपलेल्या गोगलगायी हाताने किंवा चिमट्याने गोळा कराव्यात. आणि उकळत्या पाण्यात किंवा सावणाच्या द्रावणात किंवा रिकिलमिश्रीत पाण्यात टाकून नष्ट कराव्यात. किंवा तीन फूट खोल खड्डा घेऊन त्यात पुरून त्यावर चुन्याची मुकटी टाकावी.
- फळबागेमधील झाडांच्या खोडास १० टक्के बोर्डो पेस्ट (१ किलो मोरचूद अधिक १ किलो चुना प्रति १० लिटर पाण्यात) लावावी.
- शेतातील गोगलगायी गोळा करून प्लॅस्टिक किंवा सिमेंटच्या रिकाम्या पोत्यामध्ये भराव्यात. त्यावर चुन्याची पावडर किंवा कोरडे मीठ टाकून पोते शिवून घ्यावे. त्यामुळे गोगलगायी आतमध्ये मरून जातात.
- छोट्या आकाराच्या गोगलगायींच्या नियंत्रणासाठी, प्रति लिटर पाण्यात १०० ग्रॅम मिठाचे द्रावण करून त्याची फवारणी करावी.
- संघ्याकाळी शेतामध्ये ७ ते ८ मीटर अंतरावर वाळलेले गवत किंवा भाजीपाल्याच्या अवशेषांचे

नुकसान

- ही बहुमशी कीड असून ५०० पेक्षा जास्त वनस्पतींवर उपजीविका करते. पपई, केळी, हेंडू, भेंडी व जमिनीवर पडलेली पिवळी पाने (कॅल्शियम जास्त असलेली) हे शंखी गोगलगायींचे आवडीचे खाद्य असते. कोवळ्या वनस्पती, स्ट्रॉबेरी, उंबर, टोमॅटो, सोयाबीन, कापूस, फळझाडे, भाजीपाला, तुती आणि विविध प्रकारच्या वनस्पती तसेच कुजलेल्या वनस्पतिजन्य पदार्थांवर त्या उपजीविका करतात.
- पाने तसेच फुलांना अनियमित आकाराची छिद्रे

- ढीग ठेवावेत. दुसऱ्या दिवशी सकाळी त्याखाली लपलेल्या गोगलगायी गोळा करून नष्ट कराव्यात.
- दहा लिटर पाण्यामध्ये १ किलो गुळ मिसळून द्रावण तयार करावे. तयार द्रावणामध्ये गोंगापाटाची पोती भिजवून संघ्याकाळी प्रादुर्भावग्रस्त शेतामध्ये ठिकाठिकाणी ठेवावीत. दुसऱ्या दिवशी सकाळी पोत्याखाली लपलेल्या गोगलगायी नष्ट कराव्यात.
- प्रादुर्भाव झालेल्या द्राक्ष बागेमध्ये खोडाशेजारी आच्छादन (मल्लिंग) करणे टाळावे.
- गोगलगायींना द्राक्ष वेळींवर चढण्यापासून प्रतिबंध करण्यासाठी, १ इंच रुंदीची तांब्याची पट्टी खोडाभोवती गुंडाळावी. किंवा प्लॅस्टिकची पिशवी खोडाभोवती आणि बांबू/सिमेंटच्या उभारलेल्या खांबावर गुंडाळून त्यावर घट्ट ग्रीसचा थर द्यावा.
- गोगलगायींचा उपद्रव जास्त वाढल्यास शेतातील मुख्य पिकांवर प्रादुर्भाव करण्यापासून रोखण्यासाठी, पिकांच्या सर्व बाजूंनी दोन मीटर पट्ट्यात राख पसरावी. त्यावर मोरचूद आणि कळीचा चुना २:३ या प्रमाणात मिसळून त्याचा कवच थर राखेवर द्यावा. जमीन ओली असल्यास पिकां पाऊस असल्यास या पध्तीचा फारसा उपयोग होत नाही.
- कुतूहलपोटी शंखासाठी जिवंत गोगलगायी किंवा शंख एका ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणी घेऊन जाणे टाळावे.

रासायनिक उपाय

- नियंत्रणासाठी दाणेदार मेटालिडहाइड २ किलो प्रति

एकर या प्रमाणात शेतात पसरावे. तर फळबागेत झाडाखाली दाणेदार मेटालिडहाइड प्रति झाड १०० ग्रॅम प्रमाणे पसरून द्यावे. मात्र पाऊस पडल्यानंतर मेटालिडहाइड तितकेसे प्रभावी ठरत नाही. (लेबलक्लेम शिफारस)

विषारी आमिष तयार करण्याची पध्ती

- दहा लिटर पाण्यामध्ये २ किलो गुळ अधिक २५ ग्रॅम यीस्ट यांचे द्रावण तयार करावे. हे द्रावण ५० किलो गव्हाच्या किंवा भाताच्या कोंड्यात टाकून चांगले मिसळावे. हे मिश्रण १० ते १२ तास आंबविण्यासाठी ठेवावे. त्यानंतर त्यात मिथोमिल (४० एससी) ५० ग्रॅम चांगल्याप्रकारे मिसळून घ्यावे. तयार आमिष शेतामध्ये ढिगाच्या स्वरूपात किंवा बांधाच्या कडेने संघ्याकाळी प्रादुर्भावग्रस्त क्षेत्रात ठिकाठिकाणी पसरून टाकावे. हे विषारी आमिष खाऊन गोगलगायी त्याच ठिकाणी मरून पडतात.
- आमिष खाऊन मेलेल्या गोगलगायी व त्यांची पिल्ले सकाळी लवकर गोळा करावीत. एक मीटर खोल खड्डा घेऊन त्यात पुरून टाकाव्यात. (अग्रिस्को शिफारस)
- हे विषारी आमिष खाऊन मेलेल्या गोगलगायींना पाळीव प्राणी, पक्षी किंवा कोंबड्या खाणार नाहीत याची काळजी घ्यावी.
- विषारी आमिषाचा वापर करतेवेळी प्लॅस्टिकचे हातमोजे, गॉगल, मास्कचा वापर करावा.

खूपन क्र. ६०

शंखी गोगलगायीचे शास्त्रीय नाव काय ?

वर्षा :